

Senglaciale Relikter i postglacial Tørv ved Lynge Eskildstrup.

Af

S. A. Andersen.

For et Par Aar siden blev jeg opmærksom paa, at der ca. 1 m nede i en Mose i Nordøsthjørnet af Lørup Skov ved Lynge Eskildstrup, 8 km syd for Sorø, forekom Polarplanter i Tørv. Ved senere at indsende Prøver til Danmarks geologiske Undersøgelse fik jeg at vide, at Tørven sandsynligvis var boreal, og at Polarplanterne fandtes endnu højere op i Lagserien, hvorfor Hr. Afdelingsgeolog, Dr. phil. K. JESSEN og jeg besøgte Lokaliteten og foretog en Opboring af Mosen for at bestemme dennes Stratigrafi og indsamle Prøver. Disse har jeg derefter undersøgt under Dr. K. JESSEN's velvillige Vejledning; for denne bringer jeg her min bedste Tak.

Mosen er beliggende i et noget kuperet Morænelandskab med mindre, afløbsløse Lavninger. I en saadan ligger Mosen i 50 m's Højde over Havet. Den maaler kun 100—150 m i Diameter, og den største iagttagne Mægtighed af Lagserien er 3 m. Dens højere Midtparti er nu bevokset med gamle Graner; Resten ligger hen som Eng, naar undtages et Parti mod Øst, som er under Kultur.

Hovedprofilet, der er gengivet paa vedføjede Figur, er lagt i øst-vestlig Retning midt over Mosen. Det træffer mod Øst en gravet Brønd gennem Mosen, hvor jeg har set Lagserien in situ og indsamlet større Prøver til Under-

søgelse; de andre Steder er der kun samlet Boreprøver, navnlig fra Boring 5; Profilet ved dette Punkt er lagt til Grund for den efterfølgende Beskrivelse af Lagserien.

- A. 0—100 cm. Amorf Tørv, øverst mørkerødbrun, nederst sortebrun med enkelte Barkstumper og lidt raaddent Ved. Mod Øst afgravet.
- B. 100—150 cm. Mørkebrun Amblystegietørv med enkelte Vedrester. Heri er fundet Frugter af *Carex rostrata*, *Carex* sp., *Menyanthes trifoliata* og *Betula pubescens*. Endvidere Rester af *Amblystegium* sp. og smaa Fragmenter af *Sphagnum*, samt enkelte Sporer af *Dryopteris thelypteris*.
- C. 150—220 cm. Brun Detritusgytje med lidt *Amblystegium*, der tiltager i Mængde nedefter. En graabrun, gytjeagtig Tørv er gennem-boret mod Øst, sandsynligvis Gytjelagets Strandfacies. I Gytjen har jeg bestemt Frugter af *Potamogeton prælongus*, *Potamogeton* sp., *Batrachium* sp., *Menyanthes trifoliata*, *Carex rostrata*, *Carex* sp., samt *Amblystegium* sp., *Pediastrum boryanum*, Ephippier af *Daphnia pulex* og nogle *Oligochæt*-Coconer. Af nordiske Arter er fundet:
- Dryas octopetala*, Blade, og
Betula nana, flere Frugter,
- begge indtil 20 cm under Gytjens Overflade baade ved Boring 5 og i den gravede Brønd.
- D. 220—250 cm. Amblystegietørv, linseformigt begrænset til de dybe Steder i Mosen. Jeg bestemte heri Frugter af *Betula pubescens*, *Menyanthes trifoliata*, *Carex rostrata*, *Carex* sp., *Potamogeton prælongus*, samt *Amblystegium* sp., Phryganidelaag, Gemmu-

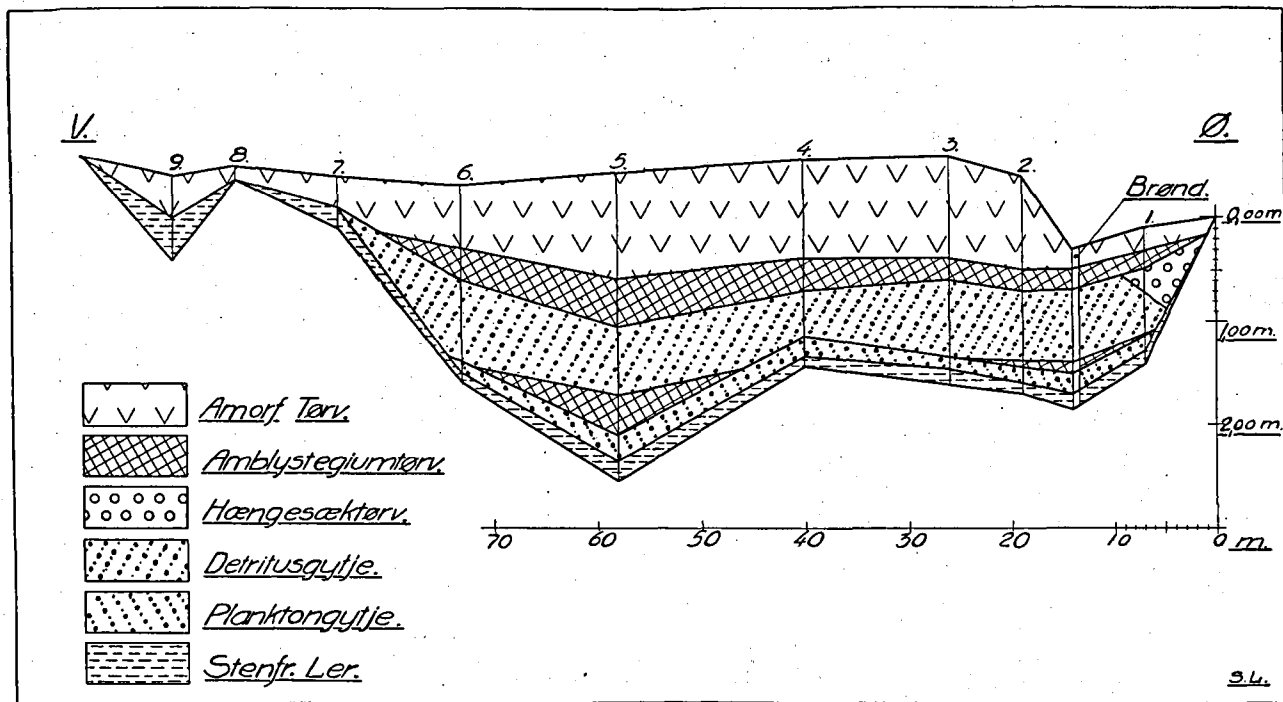

Fig. 1. Snit gennem Mosen i Lorup Skov ved Lyng Eskillstrup.

lae og Naale af *Spongilla lacustris* og Ephippier af *Daphnia pulex*. Endvidere fandtes:

Betula nana, flere Blade.

- E. 250—280 cm. Graagrøn til olivengraabrun Planktongytje, i Brønden fandtes øverst tynde Indlag af Amblystegier i 3—4 cm's Afstand, efter hvilke Gytjen spaltedes, ellers havde den muslet Brud. Ved Boringerne fandtes amblystegierig Gytje over Planktongytje ligesom i Brønden. I dette Lag har jeg fundet Frugter af *Potamogeton praelongus*, *Potamogeton sp.*, *Batrachium sp.*, *Menyanthes trifoliata*, *Carex sp.* og *Betula pubescens*, samt *Amblystegium sp.*, mange Sporer af *Chara sp.*, *Cosmarium*, Ephippier af *Daphnia pulex*, *Oligochæt-Coconer*, Statoblaster af *Christatella mucedo* og Naale af *Spongilla lacustris*. De nordiske Arter er her repræsenteret af:

Betula nana, Bladfragmenter og Frugter.

- F. 280—302 cm. Stenfrit, graablaa Ler, kalkholdigt og med grove Sandkorn; lokalt af større Mægtighed. Kun enkelte Fossiler er fundet; nemlig *Betula sp.*, *Amblystegium sp.*, *Potamogeton sp.* og *Spongilla lacustris*, 1 Gemmula.

G. Moræne.

De indsamlede Prøver var meget fattige paa Pollen, saa en nøjere Bestemmelse af Lagenes Alder ved Pollenanalyse kunde vanskelig foretages. Kun en Analyse fra den øvre Amblystegietørv (Lag B) skal omtales. Jeg bestemte her 103 Pollen, og de gav følgende Spektrum:

Salix 2; *Betula* 6; *Alnus* 20; *Pinus* 22; *Quercus* 45; *Tilia* 5; *Corylus* 21.

Forholdet Egeskov: Fyr bliver 2,3; Spektret er saaledes af atlantisk Type¹⁾.

¹⁾ K. JESSEN: Moseundersøgelser i det nordøstlige Sjælland. D. G. U. II. R. Nr. 34. 1920. S. 11 og 114.

Øverst i Gytjen (Lag C) har jeg fundet Pollen af *Betula*, *Pinus*, *Ulmus*, *Quercus* og *Corylus*; i Planktongytjen fandt jeg kun *Pinus* og *Betula*, den sidste i Overvægt.

Mosens Historie bliver saaledes i Korthed følgende: I Senglacialtiden er der udslemmet Ler i Bassinet, derimod er der her ikke aflejret noget Allerødlag, saaledes som det er Tilfældet mange andre Steder. Under den paafølgende Fyrretid fandt der først en Aflejring af Planktongytje Sted; senere begyndte Mosen at gro til, og der dannedes Lag af Amblystegietørv, der her findes paa den boreale Udtørningshorisonts Plads i den normale Lagfølge. Derefter er Vandstanden atter steget, saa der blev aflejret Gytje i den atlantiske Tid, hvorpaa Mosen voksede til med et Amblystegiumkær, og Skovtørven dannedes.

Af de senglaciale Planter *Betula nana* og *Dryas octopetala* fandtes Blade og Frugter indtil tæt op under den øvre Tørvehorisont (Lag B). Iagttagelsen supplerer herved det fra andre Landsdele velkendte Forhold, at senglaciale Arter stedvis har holdt sig op i den postglaciale Tid som Relikter, hvilket vel er den naturligste Forklaring paa deres Forekomst i Tørvelagene¹⁾.

Ved Eshjerg har N. HARTZ fundet *Betula nana* lige saa højt op i Egelagene som Fyrren²⁾. Ved Lynges Eskildstrup gælder noget lignende ogsaa for *Dryas octopetala*, thi Blade baade af denne Art og Dværgebirken er paavist i Lag, der paa Grundlag af Pollenanalyserne maa henregnes til Egeblandingsskovens Tid, om end Fyrrepollenet var ret rigelig tilstede.

18.4.1923.

¹⁾ En Oversigt over de kendte Forekomster findes i K. JESSEN's ovenfor nævnte Afhandling S. 218—19, hvortil jeg henviser.

²⁾ N. HARTZ: Bidrag til Danmarks senglaciale Flora og Fauna. D. G. U. II. R. Nr. 11. S. 58.
